

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยของการศึกษาคณชีพิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ กระบวนทัศน์ของการวิจัย วิธีวิจัยประเภทกรณีศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ การสร้างความน่าเชื่อถือในการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กระบวนทัศน์การวิจัย (paradigmatic assumption)

กระบวนทัศน์การวิจัย (paradigmatic assumption) เป็นวิธีการหรือมุมมองต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งนำไปสู่การวิจัยและการปฏิบัติ ช่วยให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ ประเด็นปัญหา แนวทางแก้ไขและเกณฑ์ในการพิสูจน์ข้อสันนิษฐาน กระบวนทัศน์ประกอบด้วย ทฤษฎีและวิธีการ (นิตยา ชูโต, 2548, หน้า 48-49) โดยกระบวนทัศน์ที่ใช้ในการศึกษาคณชีพิตครั้งนี้คือ 1) ปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์และเป็นกระบวนการตีความของการมีปฏิสัมพันธ์ในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นกับสัญลักษณ์ต่างๆ อันเป็นพื้นฐานในการเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยเน้นว่าหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นนั้นจะประพฤติปฏิบัติในเรื่องที่ถูกตีความแล้วว่าสิ่งนั้นมีความหมายและมีความสำคัญต่อชีวิต การตีความว่าสิ่งใดมีความหมายและความสำคัญย่อมจะเกิดจากประสบการณ์โดยตรงของตัวหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเองและนั่นคือ การแสดงถึงความจริงที่เกิดขึ้น 2) คตินิยมเชิงตีความ (interpretivism) เป็นการตีความหมายจากสภาพการณ์ที่ทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมและการแสดงออกนั้นๆ ว่ามีสาเหตุการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นมีความหมายอย่างไร ซึ่งเป็นการอธิบายเหตุผลของการกระทำดังกล่าว การตีความดังกล่าวทำให้ระบบความหมายที่มีแบบแผนชัดเจน เกิดความเข้าใจในแง่ที่เป็นเหตุเป็นผล เกิดความรู้สึกร่วมกัน เข้าใจความคิดและแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยมีแนวคิดหลัก 3 ส่วน คือ 1) ภาววิทยา (Ontology) คือธรรมชาติของความจริงตามมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น 2) วิธีการที่จะเข้าถึงหรือค้นหาความจริง (Methodology) ต้องเข้าไปสู่สถานที่จริงตามธรรมชาติ (Natural setting) ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยรู้จักและเข้าใจการดำเนินชีวิตและสิ่งแวดล้อมของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นได้อย่างชัดเจน 3) ญาณวิทยา (Epistemology) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับสิ่งที่ถูกวิจัยเป็นแบบมีส่วนร่วม คือ

การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูลจนเกิดความไว้วางใจ กระทั่งมีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริง และอย่างเต็มใจ ข้อมูลที่ได้นั้นมีความเป็นจริงและมีความน่าเชื่อถือได้ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ และตีความปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา (ชาย โพธิสิตา, 2548, หน้า 65-69) การศึกษาในหญิง ตั้งครรภ์ที่มีการตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์และมีความต้องการเพื่อยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหว การถูกตีตราและให้คุณค่าจากสังคม อีกทั้งมีความสลับซับซ้อน เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีความแตกต่างกันไปในหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นแต่ละคน ทั้งในแง่สุขภาพ ทางร่างกาย สุขภาพจิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการตั้งครรภ์ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาค้นคว้า และทำความเข้าใจ ในปรากฏการณ์ดังกล่าว

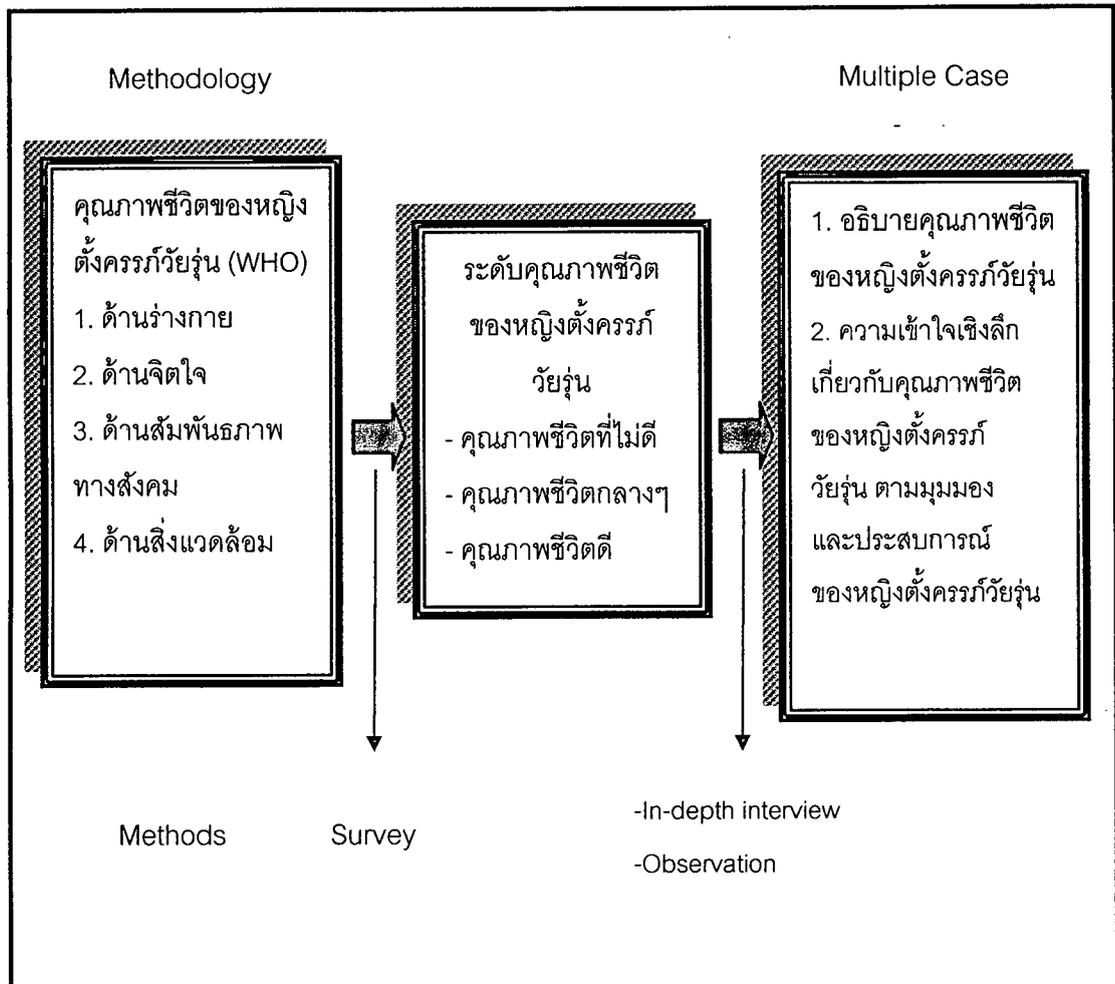
วิธีวิจัยประเภทกรณีศึกษา (Case study research)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยประเภทกรณีศึกษาแบบหลายกรณี (Multiple case study) (จิรประภา อัครบวร, 2544) เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกในบริบทที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นใช้รูปแบบการศึกษาการมุ่งหาคำอธิบาย (explanatory) เพื่อเชื่อมโยงเหตุกับ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งมีความซับซ้อน วิธีการดำเนินการวิจัยคือเลือกกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นการกำหนดตัวบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลให้ผู้วิจัยต้องการ วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และการทบทวนเอกสาร ส่วนวิธีการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้นเท่านั้น เพื่อนำมาประกอบข้อมูลในเชิงคุณภาพ ในประเด็นที่ต้องการศึกษานั้นเลือกศึกษาในหญิงตั้งครรภ์ หลากๆ ราย (collective cases) ซึ่งกำลังตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์และมารับบริการที่ศูนย์บริการที่เป็น มิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก การเลือกศึกษาหญิงตั้งครรภ์ หลายนั่น เพื่อให้เกิดความแน่ใจในความชัดเจนของข้อมูลและเกิดความมั่นใจในการข้อสรุปที่ได้ เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างแม่นยำ โดยการวิจัยครั้งนี้มี 2 ขั้นตอน ดังปรากฏในวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Study Methodology)

แบ่งการดำเนินงานการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและระดับคุณภาพชีวิต ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มาบริการ ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (Teen center) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม 2) ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิง ตั้งครรภ์วัยรุ่นตามมุมมองและประสบการณ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มาบริการ ณ ศูนย์บริการที่

เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (Teen Center) โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียด ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 แสดงภาพรวมของการศึกษาวิจัย (Research Design Overview)

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทั่วไปและระดับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มาใช้บริการ ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (Teen Center) โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ด้วยการสอบถามหญิงตั้งครรภ์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ที่มาใช้บริการ ณ ศูนย์บริการดังกล่าว ในระหว่างวันที่ 14 กันยายน 2556 ถึง 27 ธันวาคม 2556 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยติดต่อกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกและพยาบาลวิชาชีพประจำศูนย์ฯ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1.2 ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการดำเนินการศึกษา โดยแนบกำหนดการนัดหมายที่จะไปสอบถามหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มารับบริการศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับเยาวชน (Teen Center) โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

1.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.3.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการและวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ตลอดจนกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบการศึกษาวิจัย

1.3.2 การสร้างเครื่องมือวิจัยแบบสอบถามคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นปลายปิด ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับอายุ การศึกษา การประกอบอาชีพ ลักษณะงาน สถานภาพสมรส แห้งรายได้หรือค่าใช้จ่าย อายุของคู่รักหรือสามี ความรับผิดชอบของคู่รักหรือสามี การประกอบอาชีพของคู่รักหรือสามี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของคู่รักหรือสามีและลักษณะการอยู่อาศัย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการตั้งครรภ์ ได้แก่ อายุครรภ์ ประวัติการตั้งครรภ์ ประวัติการแท้งบุตร การคลอดบุตร สาเหตุที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ การกระทำที่มุ่งหวังให้แท้งบุตรและการฝากครรภ์

ส่วนที่ 3 สวัสดิการเพิ่มเติมที่จัดหาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ได้แก่ การเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานและความต้องการช่วยเหลือเพิ่มเติม

ส่วนที่ 4 แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) จำนวน 26 ข้อ

1.3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธีการหาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอบริการที่ปรึกษาตรวจสอบสอดคล้องระหว่างของคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นนำแบบสอบถามในส่วนที่ 1, 2 และ 3 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ให้ +1 หมายถึง	ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับเนื้อหาของข้อคำถามซึ่งตรงกับ วัตถุประสงค์
0 หมายถึง	ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าเนื้อหาของข้อคำถามตรงวัตถุประสงค์
-1 หมายถึง	ผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาของข้อคำถามซึ่งตรงกับ วัตถุประสงค์

จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญนำมาหาค่าความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับ
วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากสูตรคำนวณ

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC เป็นค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
 $\sum R$ เป็นผลรวมของคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
 N เป็นจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามที่ได้
จากการคำนวณจากสูตรที่ได้แต่ละข้อต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 แต่ถ้าค่าต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาแก้ไข
ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (รายละเอียดค่าตามดัชนีความสอดคล้องจากการพิจารณา
ของผู้เชี่ยวชาญ ภาคผนวก ค)

1.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ทุก
คนที่มีการตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ที่เข้ารับบริการ ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับเยาวชน
(Teen Center) โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่วันที่ 14 กันยายน 2556 ถึง 27
ธันวาคม 2556 จำนวนทั้งสิ้น 40 ราย โดยหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ถือว่าเป็นผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องได้รับการยินยอมผู้ปกครอง ส่วนในกรณีที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
แต่บรรลุนิติภาวะจากการสมรสแล้วสามารถตัดสินใจในการยินยอมเองได้ (พระราชบัญญัติให้ใช้
บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2535, 2535, หน้า 7) ขั้นตอนการ
สัมภาษณ์ดังกล่าวจะอยู่ภายใต้การดูแลของพยาบาลวิชาชีพประจำศูนย์ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก
(Inclusion Criteria) ดังนี้

1.4.1 มีความยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

1.4.2 เป็นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้

1.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยจำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.6 อภิปรายผลการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในขั้นตอนการหาสาเหตุเชิงลึก

2. ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงลึกเพื่อค้นหาคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นตามมุมมองและประสบการณ์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประเภทการศึกษาแบบหลายกรณี (Multiple case study) โดยใช้ 2 วิธีการ คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 2) การสังเกต (observations) ดังรายละเอียด คือ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การศึกษาเชิงคุณภาพผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญที่สุด โดยใช้ภาษาในการสื่อสาร พูดคุย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูลวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านข้อเท็จจริง ข้อมูลด้านความคิดและเจตคติของหญิงตั้งครรภ์ ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งจะมีแนวของข้อคำถามเพื่อค้นหารายละเอียดในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการอย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยหลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ให้ข้อมูลจนเกิดความไว้วางใจ ยินดีให้ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างเต็มที่ (สถัญญ์ ภู่งง, 2555)

2.1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Participants)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ที่มาใช้บริการ ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ในระหว่างเดือนกันยายน 2556 ถึง เมษายน 2557 จำนวนทั้งสิ้น 17 รายได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) มีความหลากหลายในประเด็นของอายุครรภ์หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น การศึกษา สภาพที่อยู่อาศัย ความรับผิดชอบของคู่รักหรือสามี เป็นต้น โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Participants)

1. เป็นประชากรที่อยู่ในการศึกษาขั้นตอนที่ 1
2. มีการรับรู้สถิติสัมพันธภาพดี สามารถสื่อสารเข้าใจ
3. มีความยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

1. มีอาการเจ็บป่วยกะทันหัน
2. ขอดถอนตัวออกจากการวิจัยขณะดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ที่ศึกษา คือ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากเป็นสถานที่ให้คำปรึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น เพื่อให้ได้รับทางเลือกที่เหมาะสมในการตัดสินใจ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมและยินดีที่จะพัฒนาระบบการให้บริการคำปรึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นให้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาทำการศึกษาดังแต่กันยายน 2556 ถึง เมษายน 2557 รวมระยะเวลา 7 เดือน

2.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ส่วน คือ ตัวผู้วิจัยและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวผู้วิจัย

ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และเพื่อให้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ โดยมีคติน้อยที่สุดซึ่งไม่นำความคิดเห็นของตัวผู้วิจัยเองเข้าไปมีส่วนในการแปลข้อมูลและสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ผ่านการทำวิจัยเชิงคุณภาพและผ่านการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยเชิงคุณภาพนอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการให้บริการคำปรึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของโรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งบทบาทดังกล่าว ได้แก่

1. ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยแม่วัยรุ่นในศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช
2. เข้าร่วมการสร้างหลักสูตรบริการคำปรึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นของโรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก

3. มีประสบการณ์การทำวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

3.1 การประมาณการค่าใช้จ่ายรายหัวเพื่อการดูแลเด็กด้อยโอกาส และเด็กกลุ่มเสี่ยงในสถานศึกษา (กลุ่มแม่ข่าย) ปีพ.ศ.2555-2556

3.2 แรงจูงใจทางการเงินและแรงจูงใจด้านอื่นๆ ต่อความเต็มใจทำงานในโรงพยาบาลรัฐบาลของแพทย์ไทย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview in-depth interview schedule)

การสัมภาษณ์มีเป้าหมายเพื่อค้นหาข้อมูลเชิงวิชาการ โดยเน้นเหตุผลและการวิเคราะห์ร่วมกันของผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการหาข้อมูลที่แสดงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ตอบที่มีต่อเรื่องนั้น ผู้วิจัยจึงใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง มีแนวคำถามหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิดมีความยืดหยุ่นสำหรับประเด็นที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสนทนา การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้คำถาม 3 ชนิด (ชาย โพธิ์สิตา, 2548, หน้า 279-285) คือ 1) คำถามหลัก (Main Questions) เป็นคำถามที่ตั้งประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ โดยคำถามหลักข้อหนึ่งก็คือประเด็นหนึ่ง 2) คำถามเพื่อขยายละเอียดและความชัดเจน (Probes) หลังจากให้ผู้สัมภาษณ์ตอบคำถามหลักแล้ว แต่ยังขาดรายละเอียดและความชัดเจน หรือพบว่าคำตอบอาจมีประเด็นใหม่เกิดขึ้น คำถามจะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดลงลึกมากขึ้น 3) คำถามเพื่อตามประเด็น (Follow-up Questions) เป็นคำถามที่ได้จากประเด็นใหม่ที่พบโดยผู้สัมภาษณ์ ได้คิดขึ้นมาเฉพาะหน้าและถามทันทีขณะที่สัมภาษณ์อยู่ โดยเห็นว่าเรื่องนั้นมีความสำคัญและมีประเด็นน่าศึกษา ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ทำให้การสัมภาษณ์ดำเนินการอย่างเป็นระบบ คล่องตัว มีความสมบูรณ์ของข้อมูล ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวล่วงหน้า โดยเตรียมการสนทนาที่จำเป็นเพื่อนำตัว ทักทายครอบครัว และผู้ให้ข้อมูล และเปิดประเด็น เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างความไว้วางใจ ยินดีให้ข้อมูล นอกจากนี้ยังต้องเตรียมคำถามที่ใช้เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิต ซึ่งคำถามชนิดต่างๆ มีการลำดับคำถามไว้ตามประเด็น ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ผู้วิจัยมีประเด็นคำถามหลัก คือ คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม และผลจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในจังหวัดพิษณุโลก (ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เชิงลึกภาคผนวก ข) นอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สิ่งสำคัญในงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ

2.2 วิธีการสังเกต (Observations)

เพื่อค้นหาสาเหตุคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในสถานการณ์จริงตามธรรมชาติ มีการค้นหาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นจากผู้ที่มาใช้บริการที่ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช และการสังเกตจากการได้เยี่ยมบ้าน ใช้วิธีการสังเกตเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและศึกษาข้อมูลสำคัญอื่นๆ ที่ไม่สามารถหาได้จากการสัมภาษณ์หรือการศึกษาเชิงปริมาณ

การสังเกต (Observations) หมายถึง “การเฝ้าดู หรือศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยละเอียด ดังนั้นการสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูลย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา” (นิตา ชูโต, 2548, หน้า 137) ในขณะที่ปรากฏการณ์ที่สังเกตนั้นเกิดขึ้นและดำเนินไปตามธรรมชาติติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยไม่มีการควบคุมหรือดัดแปลงใดๆ (ชาย โพธิสิตา, 2548, หน้า 302) ประกอบด้วยการสังเกตกายภาพภายนอก รูปลักษณ์ภายนอกที่แสดงออก เช่น การแต่งกาย หรือทรงผม รวมถึงการสังเกตถึงการแสดงออกของกิริยาท่าทางอันเป็นการเคลื่อนไหวของร่างกาย การสังเกตตำแหน่งแหล่งที่ทางกายคือระยะห่างระหว่างบุคคลทางกายภาพอันจะสามารถบ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ นอกจากตำแหน่งแหล่งที่ทางกายแล้วการใช้คำพูดในการสนทนา ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด วิธีการพูดและเวลาพูด ซึ่งเป็นเรื่องที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน (นิตา ชูโต, 2548, หน้า 143) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสังเกตการมารับบริการของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน และการสังเกตจากการเยี่ยมบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในส่วนที่ไม่สามารถทราบได้จากการสัมภาษณ์

ในการดำเนินการสังเกตสามารถกระทำสลับกันไปมาได้ทั้งในสายตาของคนนอก และในสายตาของคนใน โดยทั้งสองแบบไม่สามารถแยกกันได้โดยสิ้นเชิงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ทำการสังเกตและวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล การสังเกตจากสายตาของคนนอกจะเกิดขึ้นเมื่อผู้วิจัยอยากทราบว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างใช้ในการตรวจสอบสิ่งที่ได้รับมาจากการสัมภาษณ์หรือจากวิธีอื่นๆ โดยผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ (non-participant observation) เป็นการสังเกตที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์และไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบเพียงแต่ทำการรวบรวมสิ่งที่เห็นและได้ยินด้วยตนเองเท่านั้น ดังนั้นคุณภาพของข้อมูลจากการสังเกตขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้วิจัยในการเฝ้าดูและฟัง โดยไม่รบกวนต่อการดำเนินไปตามธรรมชาติของเหตุการณ์ที่กำลังสังเกต ส่วนการสังเกตจากสายตาของคนใน ผู้วิจัยต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับกลุ่มคนที่ต้องการศึกษา หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ในการปฏิบัติผู้วิจัยต้องเข้าไปใกล้ คลุกคลีและเกาะติดจนได้รับความไว้วางใจเสมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งของพวกเขา โดยเฝ้าสังเกตปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของการวิจัย วันแล้ววันเล่า จุดมุ่งหมายอยู่มีการเข้าถึงข้อมูลเชิง

คุณภาพในระดับลึกเพื่อความเข้าใจอย่างเป็นองค์รวม (ชาย โภธิสิตา, 2548, หน้า 303-304) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถทำการศึกษาคณาณแบบมานุษยวิทยาหรือชาติพันธุ์วรรณาได้เพราะการตั้งครรภในวัยรุนมีลักษณะเฉพาะโดยผู้วิจัยไม่สามารถสังเกตเพื่อเฝ้าดูได้ตลอดเวลา ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภวัยรุนผู้วิจัย จึงใช้เวลาส่วนใหญ่สังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงตั้งครรภในชุมชน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับบริบทของสิ่งที่สังเกต มีการบันทึกและพรรณารายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยปราศจากการใส่ความรู้สึก ความคิดเห็นและการตีความของผู้วิจัย โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ผู้วิจัยควรเก็บบันทึกแยกไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

หลักการทั่วไปของการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ สังเกตจากมุมมองของผู้ถูกศึกษา โดยผู้วิจัยต้องเข้าใจการกระทำหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสายตาของหญิงตั้งครรภวัยรุน การสังเกตรายละเอียดและบริบทของสิ่งที่สังเกต โดยคำนึงถึงบริบททางสังคมของหญิงตั้งครรภวัยรุนในแต่ละราย โดยบริบทที่แตกต่างกันความหมายของการกระทำย่อมจะเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการให้คำบรรยายเวลา สถานที่และสถานการณ์อันเป็นเสมือนฉาก (background) ของปรากฏการณ์นั้น ผู้วิจัยในฐานะการเป็นเครื่องมือในการสังเกตควรให้ความสำคัญกับกระบวนการของสิ่งที่สังเกตอย่างเป็นพลวัตเชื่อมโยงกัน เปิดกว้างและสามารถใช้หลายวิธีและหลายมุมมองควบคุมกันไป (ชาย โภธิสิตา, 2548, หน้า 306-309) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ของคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภวัยรุนได้ชัดเจนมากขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ

1. หลังผ่านการอนุมัติการขอทำวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลพุทธชินราชจังหวัดพิษณุโลก ในศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราชและในบ้านของหญิงตั้งครรภวัยรุน

2. ติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูล โดยเขียนบันทึก วาดแผนที่ ขอเบอร์โทรศัพท์ และนัดเวลา

3. สร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยแนะนำตัวเองแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสังเกต แจ้งให้ทราบถึงระยะเวลาและประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยต่อส่วนรวมและคุณค่าของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตเก็บข้อมูลบันทึกเสียงระหว่างการสนทนาและการจดบันทึก หากเป็นผู้ที่ไม่บรรลุนิติภาวะต้องได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครอง เว้นแต่เป็นผู้บรรลุนิติภาวะจากการสมรสแล้วสามารถตัดสินใจในการยินยอมเองได้ (พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2535, 2535, หน้า 7) ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมในการวิจัยโดยให้ความเคารพผู้ให้ข้อมูลและปฏิบัติตนบนพื้นฐานมารยาทของสุภาพชนสังคมไทย ตรงต่อเวลาในการนัดหมาย เป็นนักฟังที่ดี ตลอดจนกระทำการพิทักษ์สิทธิและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลอย่างความเคร่งครัด

4. สร้างบรรยากาศในการสนทนาอย่างเป็นกันเอง โดยลดการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการด้วยการแต่งกายสุภาพ ไม่แต่งหน้าจัดหรือสวมใส่เครื่องประดับ หยุดการใช้โทรศัพท์ ไปก่อนเวลานัด 10-15 นาที เพื่อสังเกตบรรยากาศและแสดงความตั้งใจในการเก็บข้อมูล

5. ให้ความเคารพเจ้าของบ้าน โดยการทักทายผู้อาวุโสหรือครอบครัวและขออนุญาตเข้าบ้าน โดยให้หญิงตั้งครรภ์รุ่นเป็นผู้เลือกที่นั่งในการสัมภาษณ์

6. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตอย่างเหมาะสมกับลักษณะของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละราย โดยได้ศึกษาลักษณะของผู้ให้ข้อมูลเพื่อป้องกันการถามสิ่งที่จะไปกระทบต่อจิตใจ ตลอดจนมีการประเมินความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล พร้อมแจ้งสิทธิในการออกจากโครงการวิจัยได้ทุกเมื่อถ้ามีความต้องการ

7. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและทำการสอบถามเพิ่มเติมในส่วนที่สงสัยทั้งระหว่างและหลังการสัมภาษณ์ โดยเทียบกับผลการสัมภาษณ์ สังเกตหรือจากข้อมูลในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเขียนบันทึกหลังเก็บข้อมูลใน 4 ประเด็น คือ ข้อสรุปของข้อมูล บรรยากาศของการให้ข้อมูล ความรู้สึกของนักวิจัย สิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ (ตัวอย่าง ภาคผนวก ข และภาคผนวก ซ) และการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมในการรวบรวมข้อมูลรายต่อไป

8. การทบทวนการสัมภาษณ์จากเทปบันทึกเสียงโดยเร็วที่สุด โดยต้องทำการสัมภาษณ์รายต่อไปและทำการวิเคราะห์ในแต่ละรายทันที

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) เป็นการศึกษาอย่างละเอียดในสภาพการณ์หนึ่งของบุคคลที่มีความซับซ้อนหลากหลายจากกรณีศึกษาหนึ่งไปยังกรณีศึกษาที่หลากหลายกรณี (Multiple Case Study) สิ่งสำคัญของการศึกษาเฉพาะกรณี คือ การศึกษาที่ครอบคลุมทั้งในแนวกว้างและแนวลึก ควรมีข้อมูลหลายชนิดจากหลายแหล่งซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพหรือข้อมูลดิบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลของผู้วิจัยบันทึก (ชาย โพรสิลิตา, 2547) การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลกระทำร่วมกันตลอดการดำเนินวิจัยโดยผู้วิจัยเองทั้งหมด ดำเนินการจนได้ข้อมูลครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลดิบที่ได้จากการบันทึกในภาคสนามมาจำแนกและจัดระบบข้อมูล

ออกเป็นหมวดหมู่อย่างมีระบบและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความหลากหลายคุณลักษณะและยังทำให้ข้อมูลมีความถูกต้องและง่ายต่อการเข้าใจและง่ายต่อการแปลผล ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็น (Thematic Analysis) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (สุภาภรณ์ สุตหนองบัว, 2555; Braun and Clarke, 2006) ดังรายละเอียดคือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความคุ้นเคยกับข้อมูล (Becoming familiar with the data) เกิดจากการที่ผู้วิจัยทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการตั้งครรภในวัยรุ่นด้วยการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ศึกษาศถานการณการตั้งครรภของวัยรุ่นในพื้นที่ สำหรับหญิงตั้งครรภที่มารับบริการ ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราชซึ่งมีผู้มารับบริการที่หลากหลายพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยได้เตรียมความรู้และความเข้าใจวิถีชีวิตและลักษณะของการตั้งครรภในแต่ละพื้นที่ ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยสัมภาษณ์และสังเกตด้วยตนเองทุกราย ในทันทีที่สัมภาษณ์เสร็จผู้วิจัยได้ฟังเทปซ้ำและบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ คือ ข้อสรุปของข้อมูล บรรยากาศขณะการสนทนา ความรู้สึกของผู้วิจัยและสิ่งที่ได้เรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป จากนั้นจึงทำการถอดเทปและทบทวนคำพูดจากการถอดเทปอย่างละเอียดจนได้ข้อความหรือสาระสำคัญผู้วิจัยดำเนินการดังกล่าวในแต่ละราย เมื่อพบประเด็นใหม่ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยเพิ่มเติมเพื่อเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องต่างๆ และนำประเด็นที่ได้นำไปสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรหัสเริ่มต้น (generating initial codes) หลังทำความคุ้นเคยกับข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างรหัสเริ่มต้น (initial codes) ด้วยการสกัดข้อมูล (data extract) ที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตซึ่งเป็นข้อความหรือสาระหลักๆ โดยดำเนินการสร้างรหัสเริ่มต้นอย่างละเอียดและทำจนครบในผู้ให้ข้อมูลทุกราย และนำไปรวมรหัสให้เป็นกลุ่มคำ (categories or domains) ซึ่งนำไปสู่การสร้างประเด็นย่อย (sub-theme) และประเด็นหลัก (theme) ในขั้นตอนต่อไป รายละเอียดของการสร้างข้อมูลดิบ (แสดงในภาคผนวก ค) ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นตัวอย่างในตาราง 4

ตาราง 4 แสดงตัวอย่างการสร้างรหัสเริ่มต้นจากข้อมูลดิบ

การสกัดข้อมูล (data extract)	รหัสเริ่มต้น (Initial codes)
<p>“ก็แบบว่าร่างกายหนูแย่ หนูกินอะไรไม่ได้เลย กินแล้ว ก็อ้วกออก แต่อาการแพ้ยังปกติอยู่ หนูทรมาณ หนูไม่ไหวแล้วพี่แทบคลานเลย ลูกบางครั้งก็ทำอะไรแทบไม่ไหวเลย จะลุกจะนั่งก็โอดโอยๆ เดี่ยวลุกอ้วกอ้วก อ้วก หนูทรมาณ แต่อันนี้หนูจะอ้วกแบบข้าวก็กินไม่ได้ คอมันจึก เลือดมันไหล” (A04, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2556)</p>	<p>อาการไม่สบาย เจ็บปวดตามร่างกาย ขณะตั้งครรภ์ ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน</p>
<p>“ก็ล้างจาน ทำกับข้าว อืม...แล้วก็หุงข้าว ทำได้ บางอย่าง บางอย่างก็ทำไม่ได้ ก็กับข้าว เหม็นกลิ่น กับข้าวที่ทำเอง อ้วก ขนาดป้าที่ทำงานเขาทำน้ำพริก กินเองอ้อรอย ทั้งๆที่ติดฝีมือแม่ตลอด เหม็นกินไม่ได้ ไม่ได้ไปทำงานเลยคะเหม็นจะอ้วก” (A03, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2556)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันขณะตั้งครรภ์ 2. อาการแพ้ท้องส่งผลกระทบต่อร่างกาย
<p>“กลัว ไม่กล้า กลัวพ่อแม่รู้ด้วย กลัวครูรู้แล้วจะไม่ได้เรียนต่อ กลัวโดนพ่อแม่ว่า เพราะเขาอยากให้เราเรียนจบ เลยปล่อยมาเรื่อยๆ” (A06, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน 2556)</p>	<p>ความรู้สึกไม่ดี กลัว วิตกกังวลว่า การตั้งครรภ์ครั้งนี้จะเกิดผลกระทบต่อตนเอง และครอบครัว</p>
<p>“ก็กับคุณแม่ ก็จะมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้กำลังใจ แล้วก็รองผอ.คนเก่า...แต่คุณแม่ก็จะคอยให้กำลังใจ เขาบอกว่าให้ตั้งใจเรียน...จบมาจะได้มีงานทำเลี้ยงลูก ให้พักผ่อนเยอะๆ อย่ายกของหนัก” (A02, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2556)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมพันธภาพส่วนบุคคล 2. การได้รับกำลังใจจากบุคคลรอบข้าง
<p>“ครูก็ให้คำปรึกษา เขาบอกว่าไม่ต้องคิดอะไรมากไม่ต้องเครียด เพื่อนก็ซื้อของซื้อโน้นซื้อนี่มาให้ แม่ผัวก็ซื้อของมาให้กินตอนรู้ว่าท้องอะ ซื้อของมาให้บ้างซื้อนมมาบำรุง แล้วก็ซื้อยาซื้ออะไรมาให้กิน แม่เขาก็ให้เงินบ่อย ถ้าเงินเดือนออกให้พันสองพัน” (A05, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2556)</p>	<p>การได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

การสกัดข้อมูล (data extract)	รหัสเริ่มต้น (Initial codes)
<p>“ไม่ได้อยู่ด้วยกัน แฟนมา แฟนจะมาหาวันเสาร์...เขาก็ยังดีเหมือนเดิมคะ ก็มีมาหาบ่อยขึ้น... เขาก็ไม่ค่อยมีบทบาทเท่าไร ก็ไม่ค่อย เพราะไม่ได้อยู่ด้วยกันทุกวัน ไม่ค่อยได้คุยกัน” (A02, ผู้ให้สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2556)</p>	<p>ได้รับการดูแลและรับผิดชอบจากคู่รัก หรือสามี</p>
<p>“นี่ไม่อยู่ยังมีคนงัดเข้ามาขนาดของในบ้านหนูเนี่ยนะยังเข้ามาขโมยของ หนะรอยงัดอะ พ่อหนูต้องเอาไม้มาตอกหนะ เมื่อก่อนยังไม่มีไม้ข้างนอกบังนะมีแคชิ่งไม้ไผ่เอง” (A04, ผู้ให้สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2556)</p>	<p>ความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิต และที่อยู่อาศัย</p>
<p>“จากพ่อกับแม่คะ เขาให้เป็นเดือนๆ ละ 2,000 บาท ก็ไม่ค่อยพอนะคะ ก็พยายามใช้ประหยัดๆ เอา แบบว่า ถ้าโรงเรียนจะเก็บค่าอะไรเพิ่มยังเจี้ยคะ เราต้องบอกแม่ล่วงหน้าก่อน เพราะพ่อจะได้เบิกเงินมาให้ ก็เคยมีเหมือนกันที่แม่ต้องไปหยิบยืมคนอื่นมาให้ก่อน...ที่เป็นหนี้สินก็จะเป็นค่ารถยนต์คะ” (A10, ผู้ให้สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2556)</p>	<p>1. แหล่งรายได้ที่ได้รับ 2. ปัญหาเศรษฐกิจหรือการเงินของครอบครัว การมีภาวะหนี้สิน</p>
<p>“รู้จักคะบัตรทอง ที่มาโรงพยาบาลก็ใช้บัตรทองเอา และก็การยุติการตั้งครรภ์โดยแพทย์ อันนี้แม่เขาดูทีวี แล้วบอกมาว่าที่นี้มี” (A09, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2556)</p>	<p>การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดหาให้</p>
<p>“อยากปรับปรุงห้องหนูเพราะว่ามันมีนกกมาอยู่ มัน...ฝ้า มันเริ่มผุแล้วอะ เลยไม่ได้เปลี่ยนว่าจะเปลี่ยน มันก็จะเสียงดัง นกพิราบในบ้าน รอกเก็บตังหน้อย จะให้เขาเอาตาข่ายชิง แล้วมันออกลูกด้วยมันร้อง ออกลูกเยอะด้วย มันไล่ไม่ได้เลยไล่หลายรอบแล้ว มันก็มาอีก” (A13, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2557)</p>	<p>1. ความต้องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม 2. มลภาวะทางเสียง</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

การสกัดข้อมูล (data extract)	รหัสเริ่มต้น (Initial codes)
<p>"ก็เป็นครั้งแรกก็ไม่ได้สนใจ ว่าเมเนสส์จะมาไม่มีเลยกิน ยามงสลายน้ำไป 2 ชอง กินไม่ค่อยได้ มันเผลิด"</p> <p>(A07, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2556)</p>	วิธีการเพื่อยุติการตั้งครรภ์
<p>"หมอเขาบอกว่าจะฉีดยาคุมให้คะ คุณแม่ก็บอกทำให้ ฉีดคะ เพราะกินยาคุมจะไม่มีน้ำนม ถ้าฉีดจะมีน้ำนม"</p> <p>(A01, ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2556)</p>	วางแผนการคุมกำเนิด
<p>"ไม่ได้คุมคะ ไม่เคยได้กินยาอะไร ปล่อยปกติ เคยกินยา คุมกำเนิดแบบ 21 เม็ดคะ ก็กินยาในวันที่เรามี เพศสัมพันธ์" (A05, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2556)</p>	ขาดความรู้ในการคุมกำเนิด
<p>"กะแฟนเขาก็มาทำงานอยู่ด้วยกันที่บ้าน เขาก็ จะดูแลหาโน้นหานี้ให้กิน แฟนพาไปทุกครั้ง เขาก็ดูแล การเดินทาง ท้องมันใหญ่เลยอึดอัดแล้วตอนนี้ เวลาจะไปไหนก็ลำบากก็จะไม่ไปเองก็จะฝากให้แฟนไป ให้เวลาเดินก็ต้องเดินแอ่นหลัง ปวด แฟนก็ต้องคอย พยายามบ้างครั้ง" (A13, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2557)</p>	ได้รับการดูแลและรับผิดชอบจากคู่รัก หรือสามี
<p>"จากหมอมอ ไปหาเขา เขาก็จะสอนเรื่องสุขศึกษา การดูแลตนเอง แล้วก็เซิร์จเน็ต ดูการทำให้ลูกแข็งแรง"</p> <p>(A12, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2557)</p>	การได้รับคำแนะนำเรื่องความรู้ และการปฏิบัติตนระหว่างการตั้งครรภ์
<p>"ก็ดูหนังฟังเพลง มีคุยกับเพื่อนก็จะคุยกันเรื่องทั่วไป ก็มีเพื่อนที่เรียน กศน.อยู่4-5คนมา เทียวหากัน"</p> <p>(A05, ผู้ให้สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2556)</p>	การใช้เวลาว่าง การพักผ่อนหย่อนใจ

การสร้างกลุ่มคำจากรหัสเริ่มต้น

หลังจากการสกัดข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือการสังเกตแล้วนำมาสร้างเป็นรหัสเริ่มต้นเมื่อนำมารวบรวมจะได้รหัสเริ่มต้นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงดำเนินการเชื่อมโยงรหัสที่ได้ไปสร้างเป็นกลุ่มคำ (categories or domains) (แสดงในภาคผนวก ข) ดังรายละเอียดในตาราง 5

ตาราง 5 แสดงตัวอย่างการสร้างกลุ่มคำจากรหัสเริ่มต้น

กลุ่มคำ (categories or domains)	รหัสเริ่มต้น (Initial codes)
คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย	- อากาศไม่สบาย เจ็บปวดตามร่างกาย ขณะตั้งครรภ์ ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน - ความสามารถของร่างกายในการประกอบ กิจวัตรประจำวันและการทำงาน - ปัญหาการนอนหลับพักผ่อน
คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	- ความรู้สึกไม่ดี กลัว วิตกกังวลว่า การตั้งครรภ์ส่งผลต่อตนเองและครอบครัว - ความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจาก การตั้งครรภ์
คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม	- ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง
คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	- ความไม่ปลอดภัยทางกายภาพ - สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่เอื้อแก่การตั้งครรภ์ - ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหรือการเงิน - ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ - ความไม่ปลอดภัยในการเดินทางคมนาคม
ผลกระทบทางบวกจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	- สัมพันธภาพกับคู่รัก/สามี - บริการด้านสุขภาพหรือสังคม - หญิงตั้งครรภ์มีความรับผิดชอบมากขึ้น เพื่อเข้าสู่บทบาทความเป็นแม่
ผลกระทบทางลบจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	- มีปัญหากับบุคคลรอบข้าง - ความรู้สึกเป็นตราบาป

การสร้างประเด็นรองและประเด็นหลักจากกลุ่มคำ (generation of sub-theme and theme from categories or domain)

หลังจากได้กลุ่มคำผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และเชื่อมโยงกลุ่มคำต่างๆ เพื่อนำไปสู่การหาประเด็นย่อย (sub-theme) และการหาประเด็นหลัก (theme) (แสดงในภาคผนวก ง) โดยแสดงเป็นตารางดังตัวอย่างใน ตาราง 6

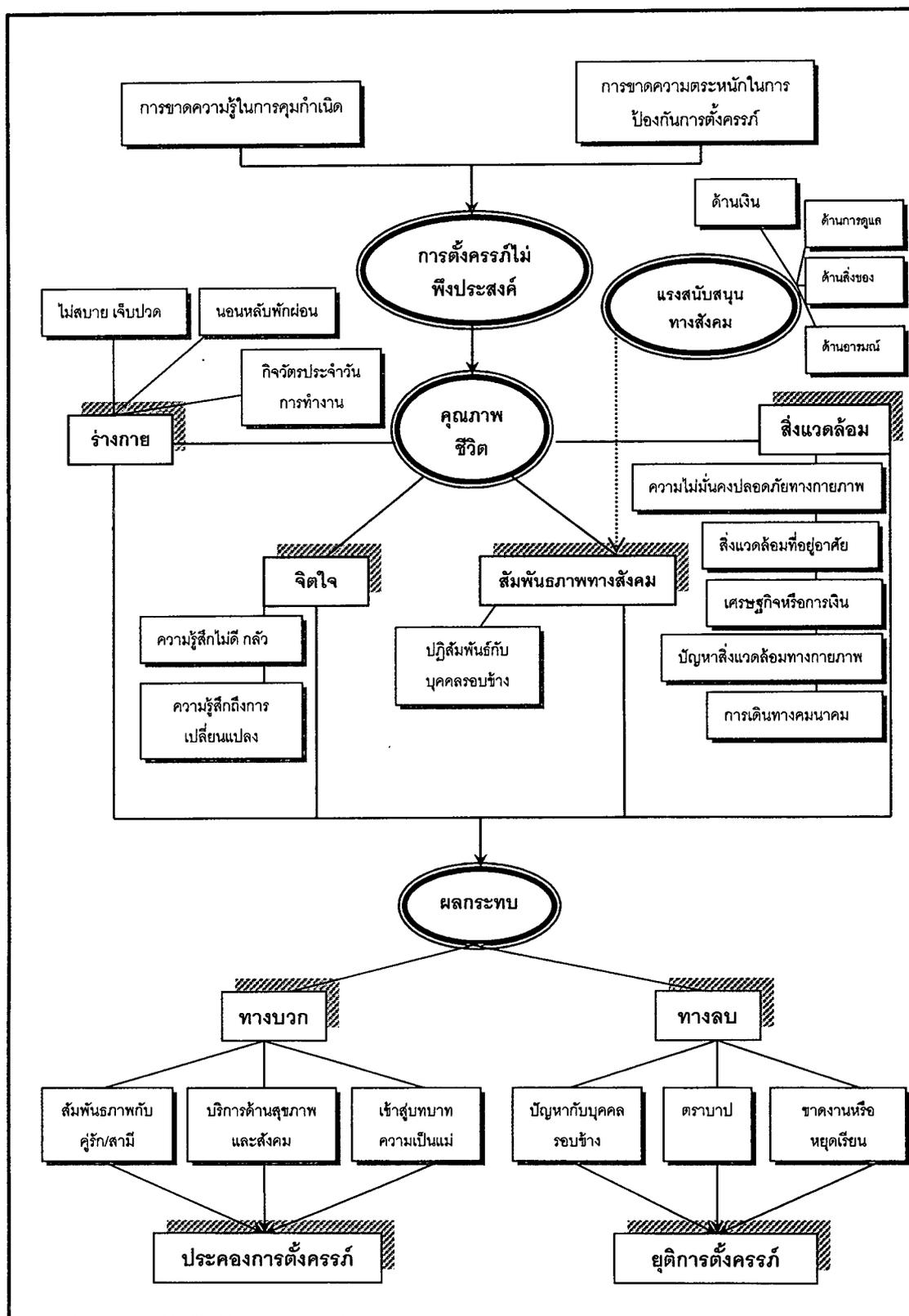
ตาราง 6 แสดงตัวอย่างการสร้างประเด็นรองและประเด็นหลักจากกลุ่มคำ

Case	การสกัด ข้อมูลดิบ	รหัสเริ่มต้น (initial codes)	กลุ่มคำ (categories or domains)	ประเด็นรอง (sub-themes)	ประเด็น (themes)
	"....."	- อาการไม่สบาย เจ็บปวดตามร่างกายขณะตั้งครรภ์ ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน	ด้านร่างกาย	คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิตหญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น
	"....."	- ความสามารถของร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันและการทำงาน			
	"....."	- ความรู้สึกไม่ดี กลัว วิตกกังวลว่าการตั้งครรภ์ส่งผลต่อตนเองและครอบครัว	ด้านจิตใจ		
	"....."	- ความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์			
	"....."	- สัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้าง	ด้านสัมพันธภาพทางสังคม		
	"....."	- การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลรอบข้าง			
	"....."	- ความไม่ปลอดภัยทางกายภาพ	ด้านสิ่งแวดล้อม		
	"....."	- ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ			
	"....."	- การคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง	การขาดความรู้ในการคุมกำเนิด	การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	
	"....."	- ความเชื่อในการคุมกำเนิด			

ตาราง 6 (ต่อ)

Case	การสกัด ข้อมูลดิบ	รหัสเริ่มต้น (initial codes)	กลุ่มคำ (categories or domains)	ประเด็นรอง (sub-themes)	ประเด็น (themes)
"....."		- ขาดการคุมกำเนิด อย่างสม่ำเสมอ	การขาด ความตระหนัก ในการป้องกัน การตั้งครรภ์		
"....."		- เป็นผู้รับประทานยายาก			

ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาประเด็น (searching for themes) หลังจากได้รหัสในขั้นตอนการสร้างรหัสเริ่มต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการค้นหาประเด็นด้วยการนำรหัส (coding for) มาสร้างเป็นประเด็น (themes) ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น มีประเด็นใหม่ที่ผุดบังเกิด (immerge themes) จากข้อค้นพบในพื้นที่ โดยสร้างเป็นแผนภาพเริ่มต้นของประเด็นที่ได้จากงานวิจัย (initial thematic map) แผนที่แสดงถึงประเด็นหลัก 4 ประเด็น โดยแต่ละประเด็นมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วยกรอบสี่เหลี่ยม โดยในการค้นหาประเด็นหลักและประเด็นรองเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ณ ศูนย์บริการที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน โรงพยาบาลพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลกประกอบด้วย 3 แผนภาพ คือ แผนภาพแสดงประเด็นหลักเริ่มต้น แผนภาพแสดงประเด็นหลักที่ได้รับการพัฒนาและแผนภาพแสดงประเด็นหลักสุดท้าย โดยได้นำเสนอตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพ 3

ภาพ 3 แสดงประเด็นหลักเริ่มต้น (initial thematic map)

จากภาพ 3 ประเด็นหลักเริ่มต้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ 2) คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น 3) แรงสนับสนุนทางสังคมและ 4) ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 17 คน มีการตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ คือ ผู้ที่ตั้งครรภ์ทุกคนไม่มีเจตนาที่จะตั้งครรภ์และไม่พร้อมตั้งครรภ์ จากความไม่พร้อมที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

ประเด็นที่ 2 คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมี 4 ด้าน คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย จากการตั้งครรภ์ครั้งนี้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นรับรู้ว่ามีอาการไม่สบาย เจ็บปวดตามร่างกาย ซึ่งอาการดังกล่าวได้ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน รวมทั้งการรับรู้ถึงความสามารถของร่างกาย ในการประกอบกิจวัตรประจำวันและการทำงาน และปัญหาจากการพักผ่อนนอนหลับ 2) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คือ มีความรู้สึกไม่ดี กลัว วิตกกังวลว่าการตั้งครรภ์ส่งผลต่อตนเองและครอบครัว และความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ 3) คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลรอบข้าง และ 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ความไม่มั่นคงปลอดภัยทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยขณะตั้งครรภ์ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหรือการเงิน ปัญหาของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและการเดินทางคมนาคม

คุณภาพชีวิตในด้านสัมพันธภาพทางสังคม หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นรู้ว่านอกจากการพูดคุย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างแล้วยังได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างในด้านต่างๆ คือ แรงสนับสนุนทางสังคม

ประเด็นที่ 3 แรงสนับสนุนทางสังคมสำหรับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

จากแผนภาพ (เส้นประ) แสดงถึงแรงสนับสนุนทางสังคมมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นด้านสัมพันธภาพทางสังคมแบบไม่ชัดเจน โดยแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นความรู้สึกที่ได้รับการช่วยเหลือมี 4 ด้านหลักๆ คือ 1) การช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงิน 2) การได้รับความดูแลจากสังคม เช่น จากสามี พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนและบุคลากรทางการแพทย์ 3) การได้สิ่งของ เช่น วัสดุสิ่งของ ที่อยู่อาศัย อาหาร เป็นต้น และ 4) การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ เช่น การได้รับความรัก ความห่วงใย อกภัยและความอบอุ่น เป็นต้น

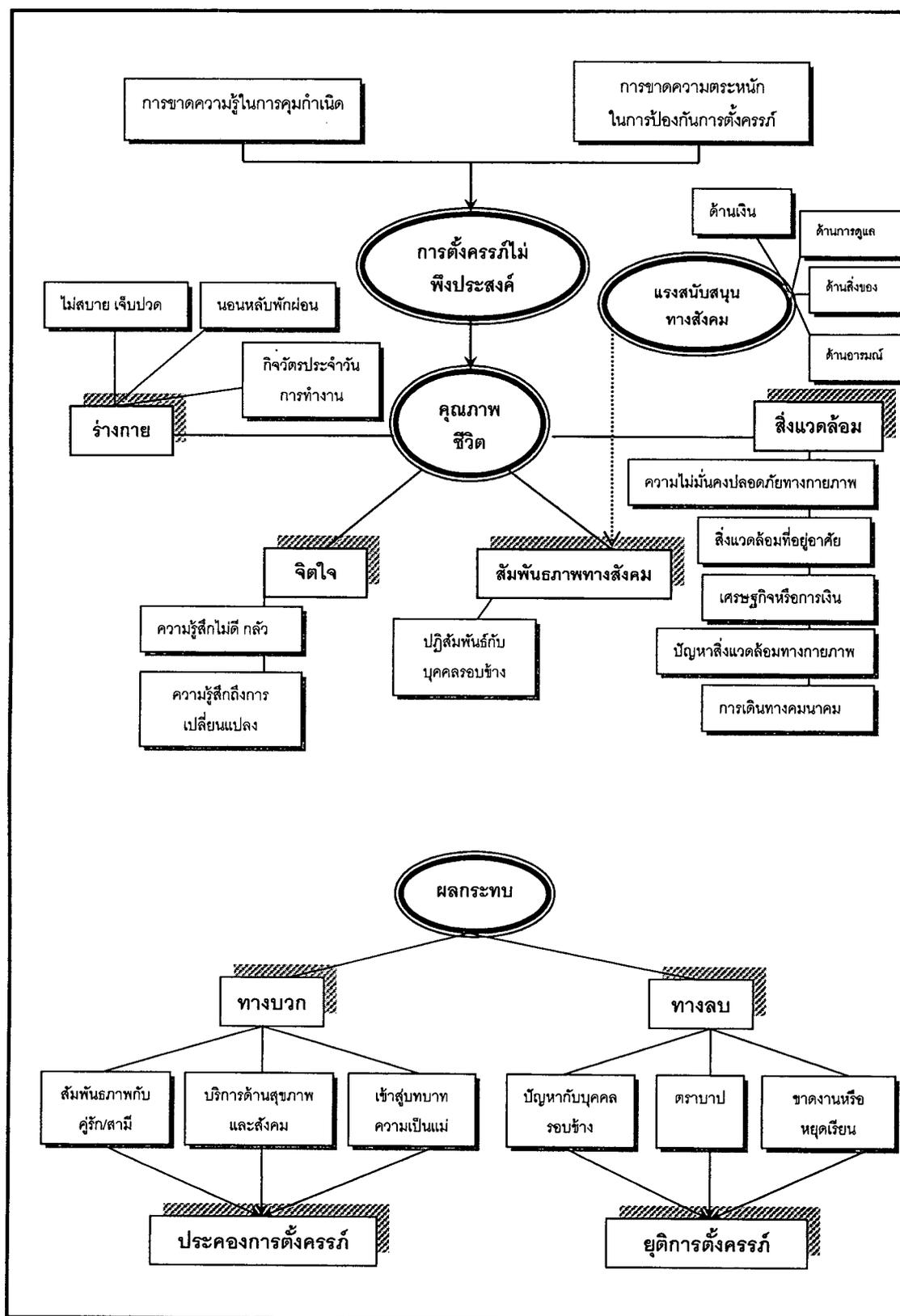
เนื่องจากการตั้งครรภ์วัยรุ่นเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์นอกจากมีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังมีผลกระทบที่ได้รับจากการตั้งครรภ์ครั้งนี้ด้วย

ประเด็นที่ 4 ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

ผลกระทบจากการตั้งครรภ์วัยรุ่นในแต่ละรายมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับตัวหญิงวัยรุ่น ครอบครัว คู่รักหรือสามีและสังคม ซึ่งพบว่าผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ โดยผลกระทบด้านบวกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับคู่รักหรือสามี โดยบางรายพบว่า จากการตั้งครรภ์ครั้งนี้ทำให้ได้อยู่กับคู่รักหรือสามีและได้รับการดูแลเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น 2) บริการด้านสุขภาพและสังคม ได้เข้าถึงบริการและข่าวสารความรู้ คำแนะนำในระหว่างการตั้งครรภ์ 3) หญิงตั้งครรภ์มีความรับผิดชอบมากขึ้นเพื่อเข้าสู่บทบาทความเป็นแม่ ในด้านการวางแผนการศึกษาต่อและการทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว จากผลกระทบทางบวกดังกล่าวทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นตัดสินใจประสงค์การตั้งครรภ์ต่อไป ในส่วนของผลกระทบทางลบจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคู่รักและกับบุคคลในครอบครัวและการถูกปฏิเสธความรับผิดชอบจากคู่รักหรือสามี และ 2) ความรู้สึกเป็นตราบาปในชีวิต จากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทำให้ถูกสังคมประณามและทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาต่อ จากการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ทำให้ตัดสินใจระงับการเพื่อยุติการตั้งครรภ์

จากภาพ 3 ผู้วิจัยได้มีการทบทวนประเด็นต่างๆที่ได้ซ้ำอีกเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นซึ่งรายละเอียดนำเสนอในขั้นตอนที่ 4 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวนประเด็นซ้ำ (reviewing themes) การสร้างประเด็นหลักในขั้นตอนที่ 3 อาจไม่ใช่ประเด็นที่แท้จริง ดังนั้นในขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยจึงได้ทบทวนประเด็นต่างๆซ้ำอีกจนเกิดความแน่ใจมากขึ้น โดยประเด็นหลักมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ได้ในเบื้องต้นสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ และนำเสนอเป็นแผนภาพของประเด็นหลักที่ได้ว่าแผนภาพประเด็นหลักที่ได้รับการพัฒนา (developed thematic map) โดยมีรายละเอียดดังภาพ 4 ดังนี้

ภาพ 4 แสดงประเด็นหลักที่ได้รับการพัฒนา (developed thematic map)

จากภาพ 4 ผู้วิจัยได้ทบทวนในประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นห้า และพัฒนาไปสู่ประเด็นหลักโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น แรงสนับสนุนทางสังคมและผลกระทบจากการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

สาเหตุที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นบางรายยังขาดความรู้ในการคุมกำเนิด เช่น วิธีการคุมกำเนิด ความเชื่อที่ว่าการมีเพศสัมพันธ์ครั้งเดียวไม่ท้อง และใช้วิธีการหลังข้างนอก รวมทั้งการขาดความตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันการตั้งครรภ์ ความสม่ำเสมอในการคุมกำเนิด โดยปัจจัยดังกล่าวนี้ทำให้การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นซึ่งเชื่อมโยงไปสู่คุณภาพชีวิตในขณะตั้งครรภ์

ประเด็นที่ 2 คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมี 4 ด้าน คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ประกอบด้วย อาการไม่สบาย เจ็บปวดตามร่างกายได้ส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ความสามารถของร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันและการทำงาน และการพักผ่อนนอนหลับ 2) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คือ หญิงตั้งครรภ์บางรายต้องปกปิดปัญหาทำให้มีความรู้สึกไม่ดี กลัว วิตกกังวลว่าถ้าครอบครัวรับรู้ทำให้ถูกดูต่ำ ว่ากล่าว รวมทั้งการตั้งครรภ์ในระหว่างเรียนอาจทำให้ต้องออกจากการศึกษากลางคันและความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปร่างและน้ำหนัก 3) คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม คือ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลรอบข้าง เช่น กับครอบครัว คู่รักหรือสามีและเพื่อน และ 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ความไม่มั่นคงปลอดภัยทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยขณะตั้งครรภ์ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหรือการเงิน ปัญหาของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและการเดินทางคมนาคม

คุณภาพชีวิตในด้านสัมพันธภาพทางสังคม หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นรับรู้ว่านอกจากการพูดคุย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างแล้วยังได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างในด้านต่างๆ คือ แรงสนับสนุนทางสังคม ยังคงเหมือนซึ่งแสดงไว้ในภาพ 4

ประเด็นที่ 3 แรงสนับสนุนทางสังคมสำหรับหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น

จากภาพ (เส้นประ) แสดงถึงแรงสนับสนุนทางสังคมมีความเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นด้านสัมพันธภาพทางสังคมแบบไม่ชัดเจน โดยแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นความรู้สึกที่ได้รับการช่วยเหลือมี 4 ด้านหลักๆ คือ 1) การช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงิน 2) การได้รับดูแลจากสังคม เช่น จากสามี พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนและบุคลากรทางการแพทย์

3) การได้สิ่งของ เช่น วัตถุสิ่งของ ที่อยู่อาศัย อาหาร เป็นต้น และ 4) การสนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์ เช่น การได้รับความรัก ความห่วงใย อกภัยและความอบอุ่น เป็นต้น ยังคงเหมือน ซึ่งแสดงไว้ในภาพ 5

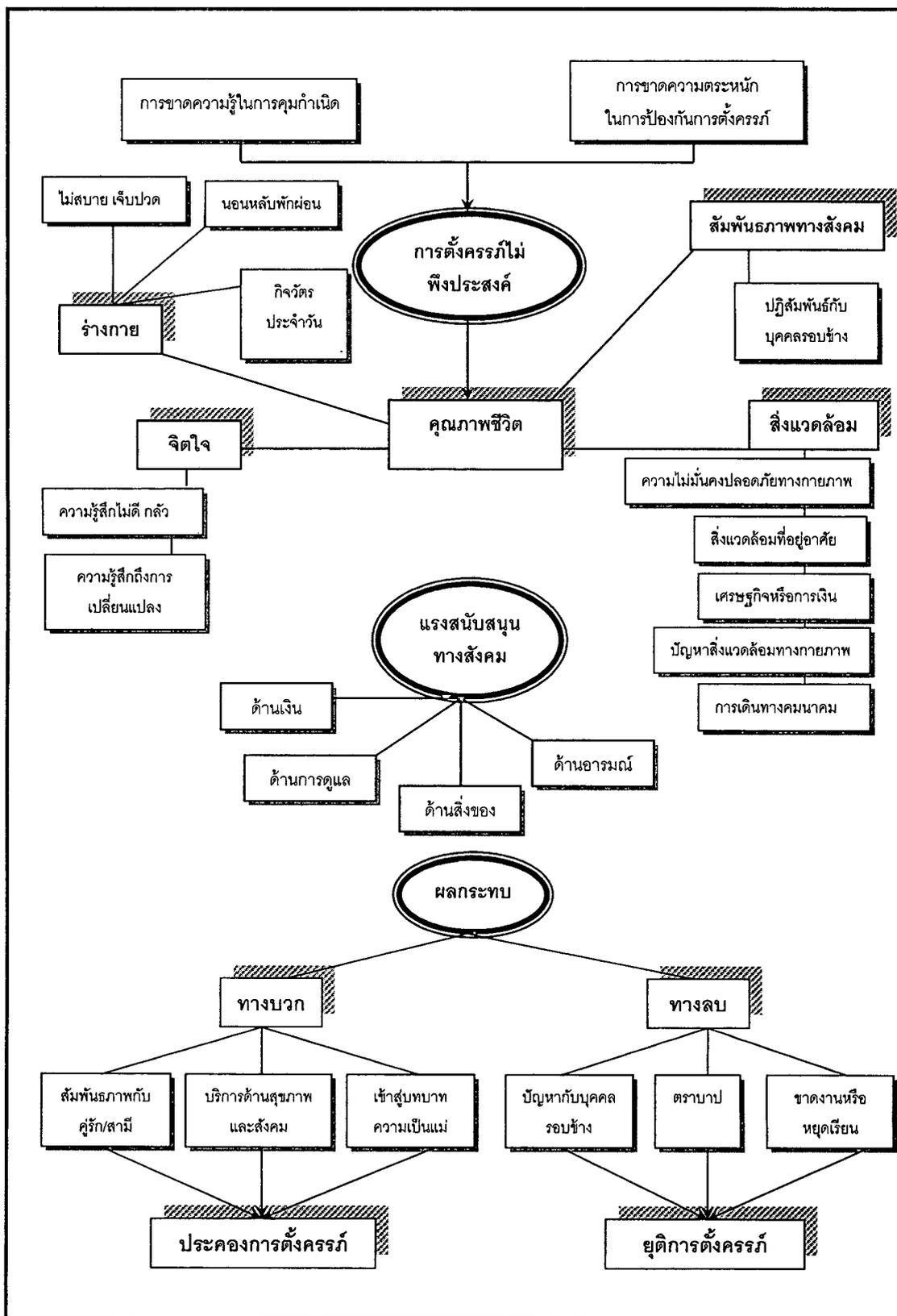
ประเด็นที่ 4 ผลกระทบจากการตั้งครรภไม่พึงประสงค์

จากการตั้งครรภไม่พึงประสงค์ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภวัยรุ่นทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้น ผลกระทบที่เกิดจากจากการตั้งครรภ ถูกแยกเป็นประเด็นหลักโดยไม่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับประเด็นอื่นๆ ผลกระทบดังกล่าว สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ โดนผลกระทบด้าน บวกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การมีสัมพันธภาพที่ดีกับคูรักหรือสามี โดยบางรายพบว่า จากการตั้งครรภครั้งนี้ทำให้ได้อยู่กับคูรักหรือสามีและได้รับการดูแลเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น 2) บริการ ด้านสุขภาพและสังคมได้เข้าถึงบริการและข่าวสารความรู้ คำแนะนำในระหว่างการตั้งครรภ 3) หญิงตั้งครรภมีความรับผิดชอบมากขึ้นเพื่อเข้าสู่บทบาทความเป็นแม่ ในด้านการวางแผน การเข้าศึกษาต่อและการทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว จากผลกระทบทางบวกดังกล่าว ทำให้หญิงตั้งครรภวัยรุ่นตัดสินใจระงับการตั้งครรภต่อไป ในส่วนของผลกระทบทางลบ จากการตั้งครรภในวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) เกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับคูรักและกับบุคคลในครอบครัว และการถูกปฏิเสธความรับผิดชอบจากคูรักหรือสามี และ 2) ความรู้สึกเป็นตราบาปในชีวิต จากการตั้งครรภในวัยรุ่นทำให้ถูกสังคมประณามและทำให้ ขาดโอกาสในการศึกษาต่อ จากการตั้งครรภที่ไม่พึงประสงค์ทำให้หญิงตั้งครรภวัยรุ่นรับรู้ถึงปัญหา ที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ทำให้ตัดสินใจระงับการเพื่อยุติการตั้งครรภ

หลังจากการทบทวนซ้ำในขั้นตอนที่ 4 ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ การตั้งครรภ ไม่พึงประสงค์ คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภวัยรุ่น แรงสนับสนุนทางสังคมและผลกระทบจาก การตั้งครรภในวัยรุ่นได้แยกเป็นประเด็นหลักโดยไม่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับประเด็นอื่นๆ โดยขั้นตอนต่อไปคือการตั้งชื่อประเด็นให้เกิดความชัดเจนและให้คำจำกัดความประเด็นหลักที่ได้ ดังรายละเอียดในขั้นตอนที่ 5

ขั้นตอนที่ 5 การตั้งชื่อประเด็นและการให้คำจำกัดความ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเหมาะสมในการกำหนดประเด็นหลักและการเชื่อมโยงกับ ประเด็นรอง ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงข้อมูลสำคัญที่สกัดออกมาในระยะแรกและสาระในแต่ละประเด็น และปรับเปลี่ยนได้ตามเหมาะสม โดยนำเสนอในภาพ 5 แผนภาพสุดท้ายของประเด็นหลักที่ได้ นำไปสู่การเขียนรายงานข้อค้นพบต่อไป

ภาพ 5 แสดงประเด็นหลักสุดท้าย (final thematic map)

จากภาพ 5 แสดงประเด็นหลักสุดท้าย แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ การตั้งครมรภ ไม่พึงประสงค์ แรงสนับสนุนทางสังคมสำหรับหญิงตั้งครมรภวัยรุ่นและผลกระทบจากการตั้งครมรภ ไม่พึงประสงค์ ซึ่งแต่ละประเด็นไม่มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน โดยรายละเอียดในประเด็นรอง และประเด็นย่อยจะนำเสนอในบทที่ 5 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของหญิง ตั้งครมรภวัยรุ่น

ขั้นตอนที่ 6 เขียนรายงานข้อค้นพบ (producing the report) การเขียนรายงานข้อค้นพบ โดยการนำแผนภาพสุดท้ายของประเด็นหลักที่ได้ (final thematic map) ทั้ง 3 ประเด็นหลัก มาอธิบายในแต่ละส่วนอย่างละเอียด ซึ่งจะนำเสนอในบทที่ 5 ผลการวิจัยต่อไป

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

คุณภาพของการวิจัยเชิงคุณภาพนอกจากการเป็นวิธีที่มีระบบระเบียบแล้ว (Systematic) ต้องเป็นวิธีที่มีความยืดหยุ่น อ่อนไหวไปตามบริบทและมีคุณภาพเพื่อก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และไว้วางใจในการวิจัยได้ (นิตา ชูโต, 2548, หน้า 31-34) ประกอบด้วย

1. ความน่าเชื่อถือได้ (Credibility) ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล และการตีความเกี่ยวกับความจริงระดับต่างๆ กับความคิดของผู้ให้ข้อมูลว่ามีความสอดคล้อง ต้องกันหรือไม่ซึ่งสิ่งที่นักวิจัยควรจะทำเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือได้ของการวิจัย คือ

1.1 ระยะเวลาที่อยู่ในสนามต้องนานพอจนสามารถจับอคติและตรวจสอบความเข้าใจในประเด็นสำคัญๆ ให้ถูกต้อง

1.2 มีการสังเกตอย่างจริงจัง แบบตัวต่อตัว เพื่อเข้าใจคุณลักษณะสำคัญๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ปกติหรือผิดปกติ พร้อมทั้งทำความเข้าใจในความหมายของเหตุการณ์นั้นๆ

1.3 การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลหลายแหล่ง (Data Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบและการตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล (consistency) โดยนำข้อมูลที่เก็บได้โดยวิธีเชิงคุณภาพจากแหล่งในหลายลักษณะมาเปรียบเทียบกันว่าเหมือนเดิมหรือไม่ อาจใช้การตรวจสอบจากหลายวิธีวิจัย (Methodology Triangulation)

1.4 การมีข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ครอบคลุมเพียงพอ ทั้งเอกสาร รูปภาพ เทป วิดีโอ ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง

1.5 ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัยและการตีความเรื่องราวต่างๆ จะต้องผ่านการตรวจสอบเป็นระยะๆ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบการศึกษา

2. การพึ่งพากับเกณฑ์อื่น (Dependability) เป็นการใช้วิธีการหลายวิธีเข้าร่วมกัน ตรวจสอบความตรงของข้อมูลตามแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งอาจใช้นักวิจัยหลายคนร่วมกันสังเกตสิ่งเดียวกัน เพื่อดูว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะไปในทิศทางเดียวกันหรือขัดแย้งกัน อันเป็นแบบอย่างหนึ่งของการตรวจสอบแบบสามเส้า

3. การถ่ายโอนของข้อมูล (Transferability) องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงกับประชากรอื่นที่มีสภาพการณ์ในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้ การเลือกตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญควรใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่ครอบคลุมแนวคิดและมุมมองของทฤษฎีที่เกิดขึ้นจากข้อมูล สิ่งสำคัญของการนำไปใช้ คือ ความเข้าใจในบริบทของงานวิจัยและความเข้าใจบริบทของพื้นที่หรือกลุ่มตัวอย่างที่จะนำความรู้ไปประยุกต์

4. การยืนยันผลการวิจัย (Confirmability) เป็นความสามารถในการยืนยันผลอันเกิดจากข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ โดยการสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ของกลุ่มที่ศึกษาจะต้องแยกแยะมุมมองส่วนตัวของผู้วิจัย ซึ่งอาจมีผลต่อการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การยืนยันผลการวิจัยด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งวิธีการตรวจสอบ (ทวีศักดิ์ นพเกษตร, 2548, หน้า 54-59) ดังนี้

4.1 ด้านข้อมูล (Data Triangulation) หมายถึง การเปรียบเทียบและตรวจสอบ (cross-check) ความแน่นอนของข้อมูล (consistency) โดยนำข้อมูลที่เก็บได้โดยวิธีเชิงคุณภาพจากแหล่งในหลายลักษณะมาเปรียบเทียบกันว่าเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น จากการสังเกตกับการสัมภาษณ์ สิ่งที่พูดในที่สาธารณะกับขณะพูดเป็นส่วนตัว คำพูดเรื่องเดียวกันแต่คนละเวลา จากการสัมภาษณ์กับเอกสารหรือบันทึกต่างๆ จากผู้ให้ข้อมูลหลายๆคน

4.2 ด้านวิธีการ (Methods Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลจากเทคนิคการเก็บข้อมูลหลายวิธีการ เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต เป็นต้น

4.3 ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) โดยการใช้มุมมองของทฤษฎีต่างๆ มาพิจารณาข้อมูลชุดเดียวกัน สิ่งสำคัญคือ การทำให้เกิดความเข้าใจในข้อสันนิษฐานและหลักทฤษฎีที่อ้างอิงว่ามีอิทธิพลต่อข้อค้นพบและการตีความของงานวิจัย

ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้ด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต และการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบด้วยทฤษฎี (Theory Triangulation)

การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย (Establishing research trustworthiness)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในระยะที่ 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการโยงสามเส้า (Triangulation) และได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยหลายๆ แหล่ง เพื่อให้มีความเข้าใจถึงมุมมองของผู้ให้ข้อมูลซึ่งผลการวิจัยได้นำเสนอในรูปแบบ Oral Presentation ในเวทีวิชาการระดับชาติ “พินุลสงครามวิจัย” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพินุลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว) ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557 และได้รับการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม (proceedings) ในการประชุมวิชาการระดับชาติ “พินุลสงครามวิจัย” กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพและอาหาร ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2557 (ตามภาคผนวก ฎ) และส่งตีพิมพ์ในวารสารพุทธชินราชเวชสาร เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัยนี้

การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย (Ethical Consideration)

การวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินงานโดยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ การนำเสนอโครงร่างวิจัยแก่คณะกรรมการจริยธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ผู้วิจัยจึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล มีข้อปฏิบัติดังนี้ คือ 1) การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัยต้องเป็นความสมัครใจและอาสาสมัครอาจปฏิเสธที่จะเข้าร่วมหรือสามารถถอนตัวออกจากกรวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่มี ความผิดหรือสูญเสียประโยชน์ ซึ่งอาสาสมัครพึงจะได้รับ 2) แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อโครงการ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนดำเนินงาน ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือประโยชน์ โดยตรงที่อาสาสมัครจะได้รับ 3) เมื่ออาสาสมัครรู้สึกไม่สบายใจและไม่เต็มใจจะให้สัมภาษณ์ต่อ สามารถยุติการเข้าร่วมในการวิจัยได้ทุกขณะ 4) การขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ได้ดำเนินงานตามบัญญัติของกฎหมายแพ่ง มาตรา 19 บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์หรือโดยการสมรสเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้วและมาตรา 20 ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448 คือ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้ แต่ฝ่ายหญิงต้องมีอายุมากกว่า 15 ปี ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะแรกผู้วิจัยจะขอความยินยอมจากอาสาสมัครทุกคน โดยให้อาสาสมัครลงนามยินยอมในสมุด lock book ซึ่งเก็บแยกไว้ต่างหาก ส่วนในระยะที่สองผู้วิจัยได้ขอความยินยอมจากอาสาสมัครซ้ำอีกครั้งหนึ่ง โดยอาสาสมัครที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์และจดทะเบียนสมรสให้ลงชื่อยินยอมในแบบฟอร์มเข้าร่วมวิจัยสำหรับ

ผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว สำหรับอาสาสมัครที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ที่ยังไม่ได้จดทะเบียนสมรสให้ลงชื่อยินยอมในแบบฟอร์มเข้าร่วมวิจัยสำหรับผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะและต้องผ่านการยินยอมให้เข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครอง 5) การไม่ทำในสิ่งที่เป็นอันตรายที่เกิดขึ้นในงานวิจัย เช่น การกระทบกระเทือนต่อจิตใจ ไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัว หลีกเลี่ยงประเด็นที่ทำให้เกิดความอับอายและเป็นตราบาป เป็นต้น 6) การเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของอาสาสมัครไว้เป็นความลับ โดยจะไม่มีเปิดเผยชื่อของอาสาสมัคร หากผลการวิจัยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่จะไม่เปิดเผยชื่อสถานที่เก็บข้อมูล โดยระบุว่าเป็นการเก็บข้อมูลในศูนย์ให้บริการแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลกและจะไม่มีภาพถ่ายภาพของอาสาสมัคร